

Aiguafreda a les primeres postals

CAROLA DURAN TORT

Aiguafreda in the first postcards

A començaments del segle XX van coincidir dos fenòmens socials que es van complementar: un és l'estiueig, o sigui el canvi estacional de domicili durant l'època calorosa, i l'altre, la popularització de les targetes postals amb imatges fotogràfiques de pobles, ciutats, monuments i paisatges. Com a lloc d'estiueig, Aiguafreda té una important participació en la creació de postals, amb diferents edicions esglaonades al llarg dels anys, i aquest treball es proposa classificar, datar i intentar identificar els autors i els editors de les diverses sèries.

Paraules clau: Aiguafreda, postals, estiueig.

At the beginning of the twentieth century, two social phenomena coincided that complemented each other: one is summering, i.e., the seasonal change of residence during the hot period, and the other the popularization of postcards with photographic images of picturesque sites, villages, towns and landscapes. As a summer resort, Aiguafreda plays an important role in the creation of postcards, with different editions staggered over the years, and this work is focussed on classifying, dating and identifying of the authors and publishers of the various series.

Keywords: Aiguafreda, Postcards, summer vacation.

Fa aproximadament 150 anys, el desembre de 1873, l'Administració de Correus va posar en circulació, a l'estat espanyol, la primera targeta postal, que no era exactament com ara concebem aquest mitjà de comunicació, sinó que era un senzill rectangle de cartolina blanca que en el revers incorporava el franqueig i espai per a l'adreça i en l'anvers presentava la superfície totalment en blanc per poder-hi escriure el missatge. Aquest estri de comunicació era més econòmic que el franqueig d'una carta tancada amb sobre, però tenia el desavantatge que el missatge perdia confidencialitat perquè quedava a la vista de tothom, per la qual cosa només es feia servir per escriure avisos i informacions intrascendents.

Una superfície blanca sempre ha estat una incitació per als artistes i així, de mica en mica, l'anvers es va anar omplint d'il·lustracions i de dibuixos impresos i l'espai per al missatge escrit es va anar reduint, quedant limitat al revers i compartint espai amb l'adreça de manera obligatòria a partir de 1906.

L'avenç de les tècniques d'impressió, sobretot el procediment de la fototípia que permeté reproduir fotografies sobre paper mitjançant una solució de gelatina, va revolucionar el concepte de targeta postal. Segons una definició actual «la targeta postal il·lustrada [és] la cartolina de mides estandarditzades, a l'anvers de la qual trobem algun tipus de representació gràfica i al revers la distribució de l'espai de tal manera que permeti al remitent tant la comunicació escrita com la delimitació de les dades del destinatari, sense oblidar l'indret on es posa el segell»¹

La primera targeta postal d'Espanya amb fotografies incloses va aparèixer el 1892 a Madrid, impresa als tallers Hauser & Menet. En pocs anys, aquella primera postal creada pels impressors suïssos es va multiplicar per milers i va crear un moviment considerable de correus en totes direccions.

Ben aviat s'hi van afegir altres impremtes d'arreu de l'estat i Barcelona no va quedar al marge d'aquesta innovació. Entre molts altres tallers tipogràfics barcelonins cal destacar per la seva qualitat la Casa Thomàs, creada a partir de la Sociedad Heliográfica Española per Josep Thomàs i Bigas, que va instal·lar el negoci i el seu domicili en una casa del carrer de Mallorca, obra de Lluís Domènech i Montaner, que s'ha convertit en un edifici emblemàtic del modernisme arquitectònic. A la pulcritud de les reproduccions de la Casa Thomàs es deuen revistes tan esplèndides com *Pèl i Ploma*, *Il·lustració Catalana* o *Forma*.²

1 TARRÉS, J. (2015), "Introducció de la tarjeta postal a Catalunya, les Illes Balears i Andorra", *Revista Cartòfila* (desembre 2015), suplement 4.

2 TARRÉS, J. (2007), "Josep Thomàs i Bigas i la 'Sociedad Heliográfica Española', origen de les impressions en fotogratat a l'Estat", *Revista Cartòfila*, 26 (desembre 2007).

Coetàniament al desenvolupament de les targetes postals com a mitjà de comunicació, apareix un nou fenomen social entre les classes elevades. L'afany per conservar la salut, fruit del moviment higienista que pretenia una millor qualitat de vida dels ciutadans, encofurnats en ciutats insalubres, va afavorir el creixement dels balnearis i els tractaments amb aigües medicinals, així com les estades a la platja per gaudir dels banys de mar. Aquestes primeres sortides de caire saludable es van convertir en estades temporals compartides per tots els membres de la família i es van fer extensives a d'altres indrets que eren considerats sanitosos i agradables.

D'aquesta manera, famílies, que habitualment residien en nuclis urbans, traslladaven les seves residències durant l'estació més càlida a localitats i pobles forans amb la intenció de millorar la salut, d'eludir les altes temperatures, de gaudir de l'aire lliure i, també, d'establir nous contactes socials per ampliar el seu cercle de coneixences. És el fenomen conegut com l'estiueig.

Malgrat que amb els ulls actuals pot semblar inversemblant, cap a finals del segle XIX les famílies barcelonines adinerades, fugint dels calorosos i humits estius ciutadans, establien les residències de temporada en indrets més elevats de la ciutat que avui formen part de Barcelona –Horta, Sant Gervasi, Sarrià–, però que en aquell moment eren municipis independents.

A poc a poc, els desplaçaments es van anar eixamplant i altres indrets van ser escollits per passar-hi la temporada calorosa. Per motius de comoditat en el trasllat, les poblacions relligades a la ciutat mitjançant el ferrocarril van ser les que van conèixer més aviat el fenomen estiueig perquè el tren era el sistema de desplaçament més còmode i segur si es té en compte l'estat de les carreteres catalanes i l'absència de línies regulars de viatgers.

No és estrany, doncs, que els primers nuclis d'estades temporals sorgissin al llarg de les línies fèrries, tant les que recorrien el litoral de llevant i de ponent com les que s'internaven pel territori.

Com que l'estiueig i els viatges en general tenien un important component de prestigi social, un dels seus atractius era fer saber a les amistats els desplaçaments o trasllats que es feien i la manera més fàcil de comunicar-ho era mitjançant la utilització de targetes postals amb fotografies dels llocs visitats. Això va ocasionar que els fotògrafs es desplaressin a les localitats estiuenques per tal d'obtenir fotografies dels espais més emblemàtics de les poblacions i transformar-les després en col·leccions de postals que permetessin als estadants donar fe del seu sojorn als llocs de moda, enviant aquests documents gràfics al seus amics.

Una quantificació de la fama dels indrets d'estiueig es pot obtenir pel nombre de col·leccions diferents portades a terme per diversos fotògrafs al llarg d'un determinat període, però cal tenir en compte que el fet de disposar de postals pròpies que promoguessin un indret determinat també era una manera de crear marca i d'anunciar les bondats d'un lloc exclusiu. Així, no solament els fotògrafs independents promovien reculls gràfics de certs pobles amb finalitats comercials, sinó que estaments lligats a les vacances estivals contractaven l'edició de postals del seu rodal com a propaganda per a futurs clients. Moltes vegades, aquestes postals es regalaven als estadants com a material de publicitat per atreure nova clientela.

El cert és que les primeres dècades del segle XX van conèixer un auge importantíssim de les targetes postals fotogràfiques, que habitualment es podien adquirir en els establiments comercials de l'indret: papereries, estancs, adrogueries... El seu col·leccionisme va fer furor i els exemplars d'aquestes col·leccions que han arribat fins avui permeten reconstruir visualment edificis, paratges i paisatges de moltes poblacions que s'han modificat o han desaparegut completament.

AIGUAFREDA I L'ESTIUEIG

Aiguafreda, per la seva situació privilegiada entre el Montseny i els cingles de Bertí, va conèixer ben aviat el fenomen de l'estiueig, afavorit sens dubte per la fàcil connexió fèrria amb Barcelona. La localització del poble entre dues poblacions que disposaven de balnearis on prendre les aigües –La Garriga i Tona– situades en la mateixa línia de tren, així com el fet de disposar de corrents d'aigua i boscos que afavorien una temperatura agradable van propiciar ben aviat l'establiment temporal de famílies que hi passaven l'estiu.

Els últims anys del segle XIX i els primers del segle XX van veure l'aparició de famílies forasteres que sojornaven a la població. La primera data concreta és del 1902 quan el barceloní Carlos Nieto i Bosch lloga una casa per passar-hi l'estiu. El 1905, Alejandro M. Pons i Serra, empresari lligat als negocis del marquès de Comillas i, en aquells anys, diputat a les Corts pel districte de Castellterçol, lliura a l'ajuntament la quantitat de 800 pessetes per tal d'instal·lar un mínim d'enllumenat al poble. També són d'aquests anys les primeres cases construïdes per allotjar els estadants temporals; són edificacions d'una planta amb façana a la carretera de Ribes i jardí posterior amb sortida pel carrer de Pont. Aquestes referències concretes ja deixen veure que existia un nucli força important d'estiueig i, per tant, de possibles compradors de postals.

Però, si aquest nucli d'estiuejants residia el centre de la població, un altre grup tan o més important que aquest es congregava a La Llobeta, indret

situat un quilòmetre més al nord d'Aiguafreda. Encara que no s'ha realitzat una recerca exhaustiva, la colònia la Llobeta és amb tota probabilitat un dels primers conjunts de casa nostra edificats amb la finalitat de passar-hi l'estiu sense formar part d'un poble ja existent. La seva datació en els últims anys del segle XIX i primers dels XX la converteixen en pionera de la nova manera de viure els mesos calorosos. Dos edificis d'habitatges destinats a allotjar els residents, capella, llocs de reunió i espais a l'aire lliure habilitats com a punt de trobada van ser construïts per Josep Pi i Buxó en uns terrenys de la seva propietat que conformaven el Mas Llobeta.

Com que l'indret pagava cens a Francisca Pignatelli, princesa de Belmonte, que era descendent dels Cruïlles i residia a Nàpols, l'encarregat de cobrar-ne les exaccions era l'advocat Alexandre de Bacardí, emparentat amb grans fortunes barcelonines. Aquest sembla ser l'inductor de transformar el Mas Llobeta en un complex estiuenc ja que, a més a més de fer de recaptador del cens, també mantenia relacions comercials amb Josep Pi i Buxó.

Pels pocs testimonis fotogràfics conservats, sembla que els primers estiuejants de La Llobeta eren gent de classe elevada, de cert renom, i això devia portar Ignasi Font a comprar un tros de terreny dintre la colònia i fer-hi edificar una torre –la Vil·la Francisca– que és l'únic edifici d'Aiguafreda construït en el denominat període del modernisme arquitectònic. L'edifici, acabat el 1906, respon a les característiques que es demanaven en una casa d'estiueig: planta noble amb espais comuns, pis amb habitacions, golfes per a les minyones i una torre per poder contemplar la natura dels voltants, que va ser decisiva per anomenar “torre” als edificis aïllats destinats a les estades temporals.³

Amb tots aquests antecedents, queda clar que Aiguafreda era un lloc adient per generar targetes postals per part dels fotògrafs perquè tant podien ser comprades pels residents com pels visitants ocasionals. I per això, les col·leccions de postals amb temàtica aiguafredenca apareixen en la matinera data de 1905/1906 i continuen, produïdes per diferents fotògrafs, impressors i editors, fins mitjan segle XX quan l'estiueig comença a decaure en benefici d'altres maneres de fer vacances i de viatjar.

En aquest treball es procurarà organitzar les diferents propostes per ordre cronològic, tenint en compte que una col·lecció de postals té una vida útil d'alguns anys i que no sempre la data de circulació és reflex de la data d'edició, però amb l'anàlisi de les imatges reproduïdes se'ls pot atorgar un període aproximat d'aparició. Com que en el procés de producció de les targetes postals hi intervenen tres oficis diferents, a vegades és impossible

3 DURAN I TORT, C. (2020). *L'estiueig a Aiguafreda. 1900-1950*, Aiguafreda: Ajuntament d'Aiguafreda.

identificar tots els autors de les postals. Naturalment el primer de la cadena és el fotògraf, que pot actuar per compte propi o bé delegat per algun dels altres autors que li compren les imatges. Després, l'impressor que pot ser qui ha fet les fotografies o simplement és l'encarregat d'imprimir-les a fi que esdevinguin postals i finalment l'editor que les finança i les posa a la venda, que rarament cobreix tot el procés, però sí que pot participar en alguna de les seves fases.

En aquest treball s'ha procurat identificar l'autor, impressor o editor de les targetes, fet que en algun cas no ha estat possible i, també s'ha mirat de completar les col·leccions amb el màxim d'imatges localitzables, encara que en aquest article només se'n puguin reproduir unes poques.

E. MARTINELL

Les primeres imatges que ens han arribat es poden situar fotografiades cap el 1904/1905 i no és aventurat afirmar que són les primeres fotografies tirades al poble. Algunes estan firmades a mà per E. Martinell. No ha estat possible conèixer cap dada més sobre el personatge, però per les imatges captades potser formava part de la colònia establerta a La Llobeta. Aquests primers exemplars són fotografies sobre paper que es van utilitzar com a postals. D'aquestes primeres postals se n'han recuperat unes 5 de diferents.

La demanda d'aquestes fotografies devia empènyer el fotògraf a editar una col·lecció més àmplia i més convencional per comercialitzar-la. L'aparició d'aquestes postals s'ha de situar a començaments de 1906, tant per les dates dels missatges escrits com perquè el revers de les postals ja està dividit per la meitat on la part dreta es reserva per a la direcció del destinatari i l'esquerra en blanc per escriure el text, tal com va ser obligatori a partir de gener de 1906. Les postals de Martinell són fàcilment identificables visualment perquè la imatge de l'anvers és emmarcada en blanc i lleugerament desplaçada cap a l'esquerra, fet que deixa un marge estret a la dreta on apareix la llegenda, sense número d'ordre dintre del

Aiguafreda de Dalt. E. Martinell (1906).

Noviciat, Sagrada Família. E. Martinell (1906).

conjunt. Les descripcions de les imatges estan redactades en català. Al revers hi apareix la firma: “E. Martinell, Pr^a y Fot^a”, indicació que fa suposar que Martinell va ser l'autor i l'editor de les fotografies, encara que és poc probable que en fos l'impressor.

GERMANS MISSÉ

Poques són les notícies sobre els germans Missé de què es disposa. L'empresa comença amb l'impressor Samsot, que no va posar el nom als seus treballs, iniciats a finals del segle XIX. A començaments del segle XX s'associa als germans Missé, els quals van continuar la casa després de la mort de Samsot.⁴

I és l'empresa dels germans Missé la impremta responsable d'un àlbum que va ser encarregat pel propietari de la Colònia La Llobeta, Josep Pi i Buxó, per tal de promocionar aquell indret entre els possibles clients. La portada de cartolina de color verd mostra la llegenda “Recuerdo de la Colònia La Llobeta. Aiguafreda”. Consta de 20 postals on apareixen l'estació de tren –per destacar-ne la facilitat de comunicació–, els edificis de lloguer, els estadants, l'interior de l'església, la concurrència a la missa dominical i els diversos paratges naturals del lloc, amb la destacada imatge de la Vil·la Francisca, que és un dels únics exemples d'arquitectura modernista que hi ha al poble. Les fotografies van ser fetes l'any 1910 per un fotògraf encara pendent de total identificació. Malgrat que a la portada el nom d'Aiguafreda és escrit amb una I llatina, a les postals en tinta vermella apareix escrit com a AYGUAFREDA, i la localització de l'indret.

Recuerdo de la Colonia La Llobeta Aiguafreda.
Germans Missé (1910).

JOSEP PALMAROLA I CUNILL

Simultàniament a l'aparició de l'àlbum de La Llobeta, el 1910, surt al mercat una col·lecció de postals d'Aiguafreda i els voltants que recorden per la forma les postals que Martinell havia editat uns anys abans.

En l'actualitat es desconeix qui va ser el fotògraf d'aquesta nova sèrie ni quina és la impremta on es van tirar les postals. No és estrany que no

4 Comunicació personal de Jaume Tarrés (2019) a qui agraïm les moltes informacions relacionades amb la cartofília i la supervisió del treball.

consti l'autoria de la imatge perquè l'ofici fotogràfic no gaudia en aquells temps de reconeixement artístic sinó que era considerat una simple feina.

Respecte a la impremta, les postals no porten cap indicació que permeti atribuir-les a una empresa determinada, però sí que permeten assegurar que era una firma prou important i coneguda a la ciutat comtal. A aquesta conclusió s'hi arriba perquè algunes de les postals d'aquesta sèrie van ser escollides per formar part de la campanya de propaganda "Paisajes de Cataluña", impulsada per la Sociedad de Atracción de Forasteros.

Vista parcial — Aiguafreda.

Vista parcial Aiguafreda. Josep Palmarola (1910)

Aquesta entitat, fundada el 1908, tenia com a finalitat el foment i la promoció del turisme, que era considerat un vehicle d'intercanvi cultural i de modernització del país, però també una nova font important d'ingressos per a la societat catalana. L'entitat era finançada pels organismes oficials, però també per institucions culturals,

econòmiques, industrials i científiques i portava a terme el seu propòsit mitjançant una revista, mapes, estudis sobre monuments, cartells i postals. Com que les targetes eren de regal, és fàcil suposar que la quantitat de còpies lliurades va ser important. I és en aquest context on apareix la figura de Palmarola.

Josep Palmarola i Cunill és el primer fotògraf lligat al territori tant per naixement com per matrimoni. Nascut el 1868 a Sant Hipòlit de Voltregà, va obrir una confiteria a la capital d'Osona, "La Vigatana" que després va ampliar, el 1887, amb una drogueria on venia perfumeria, joguines i altres mercaderies, però, impulsat per la seva afició a la fotografia, el 1910 ja tenia un petit establiment dedicat a la imatge. Es va casar amb Angeleta Aregall i Soler, filla d'una important masia d'Aiguafreda, amb qui va tenir una abundosa fillada.⁵

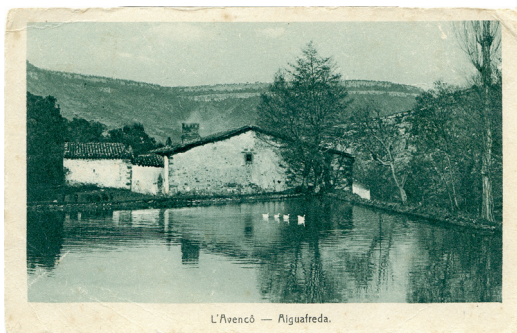
L'èxit comercial que van tenir a Aiguafreda les postals de Martinell devia fer prendre consciència a Josep Palmarola, lligat per matrimoni al poble, que era interessant econòmicament continuar l'edició de postals aprofitant els seus contactes amb el món de la fotografia. Així va iniciar, poc abans del 1910, l'edició de la sèrie de postals aigüafredenques esmentades abans.

⁵ "Noms propis. La petja". *Cognom Palmarola*, <www.palmarola.cat/index.php/ca/palmarola/8-noms-propis-la-petja> [consulta novembre 2020].

És possible que com a coneixedor del territori, acompanyés el fotògraf en la seva excursió pel poble i després contactés amb la impremta per poder vendre-les posteriorment.

Són de destacar les fotografies preses a l'interior de l'església d'Aiguafreda de Dalt que són un testimoni del retaule del temple i del Sant Crist que s'hi venerava, que van desaparèixer cremats el 1936. Ja s'ha consignat que les targetes presenten les imatges de manera molt similar a les postals de Martinell, amb marge blanc on apareix la llegenda en català de l'indret reproduït. És curiós de destacar que possiblement el seu arrelament a Aiguafreda li fa donar per fet que l'eventual comprador coneix a bastament l'indret retratat i, per primer cop i únic, la identificació del lloc apareix abans del nom del municipi. Per exemple en una postal de conjunt diu: "Vista parcial – Aiguafreda".

Uns anys després entre el 1915/1916 existeixen unes altres postals del poble que es poden considerar fotografiades pel mateix Palmarola, un cop ha aconseguit l'expertesa suficient per retratar els indrets aiguafredencs.

L'Avencó. Josep Palmarola (1910).

El seu amor per la fotografia el va convertir en el reporter incansable que va reflectir la vida social i cultural de la comarca d'Osona, de la qual va ser un reconegut activista i promotor. Va morir a Vic el 1928, deixant un legat d'innombrables edicions de les imatges.

LUCIEN ROISIN

En aquest recull de targetes postals no hi podia faltar Lucien Roisin, un dels fotògrafs i editors de postals més prolífics d'aquests primers anys del segle XX, juntament amb Àngel Toldrà Viazó (ATV), de qui no es coneix cap postal aiguafredenca.

Lucien Edouard Roisin Besnard va néixer a París el 1884, però es desconeix la data en què es va traslladar a Barcelona i quin van ser els seus inicis en l'art de la fotografia. Es considera el 1912 com la data inicial de la seva producció de postals, data obtinguda a partir d'una targeta circulada de Barcelona cap a Florència. La seva gran producció posterior fa pensar que moltes de les targetes emeses per la seva empresa no van ser fotografiades

per Roisin, sinó que eren clixés d'altres fotògrafs que Lucien reproduïa sota la seva marca a petició dels botiguers locals que les comercialitzaven.⁶

La relació de Lucien Roisin amb Aiguafreda es materialitza en tres sèries diferents, comercialitzades aproximadament entre 1913 i 1922. Analitzant les imatges de les seves primeres postals d'Aiguafreda, que es poden datar al voltant de 1912/1913, es pot pensar que van ser fotografiades pel mateix Roisin ja que molts clixés de les postals es conserven a l'Institut d'Estudis Fotogràfics formant part del fons que porta el seu nom.⁷

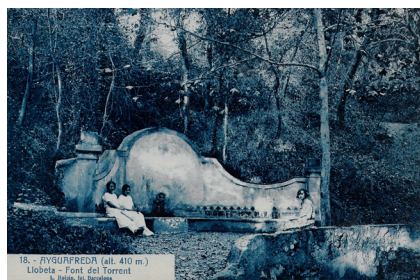
Per poder diferenciar les sèries ja que moltes de les imatges presenten el mateix indret, cal observar la llegenda. A la primera remesa, la descripció està impresa en tinta vermella, generalment a la part superior de la imatge. El nom del municipi apareix després del número d'ordre de l'àlbum i és escrit com AIGUAFREDA; a continuació entre parèntesis l'altitud (alt. 410 m.) i després la descripció en català del lloc reproduït en lletres minúscules. Devia ser una sèrie d'unes 15 postals.

Uns anys després, quan la primera remesa es devia exhaurir, apareix una segona sèrie que es pot datar abans de 1920. Les característiques són similars, però a banda de petits detalls en les imatges és en la llegenda on rau la diferència. Encara que a primer cop d'ull pot semblar idèntica, el topònim del municipi apareix escrit com AYGUAFREDA, a continuació l'altitud del poble i la descripció de la imatge que continua essent redactada en català i amb el mateix tipus de lletra.

I finalment, una tercera sèrie, que es pot situar editada a començaments dels anys 20, però que recull imatges anteriors i altres d'actuals barrejades. La novetat és que presenta les postals positivades en tinta blava, però amb les mateixes característiques que la sèrie anterior: numerades, el

Font d'en Pinós. Lucien Roisin - 2a. Sèrie (1916).

Font del Torrent. Lucien Roisin - Sèrie Blava (1922)

6 TARRÉS PUJOL, J. (2009), "Lucien Edouard Roisin Besnard", *Revista Cartòfila*, 30 i TARRÉS PUJOL, J. (2010). "Roisin no fou fotògraf d'ATV", *Revista Cartòfila*, 31.

7 Fons "Lucien Roisin", Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya.

topònim escrit com AYGUAFREDA, a continuació l'altitud (alt. 410 m.) i la identificació del lloc.

JOSEP OBRADORS PASCUAL

Un altra aportació a les postals aiguafredenques correspon a Josep Obradors, inclosa en una col·lecció gràfica sobre l'Alt Congost.

Josep Obradors va néixer a Santa Maria d'Oló el 1873 en una família humil. Era el quart entre vuit germans i les dificultats econòmiques el van empenyer a traslladar-se a Sabadell. Hi va fundar la firma Obradors i Cia. dedicada a la compra-venda de paper i material d'escriptori. Després de perdre el negoci en un incendi, va crear la Papereria Sabadellenca, a la Plaça Major, empresa que ja disposava d'impremta pròpia. La seva afició a la fotografia i la visió comercial del negoci que les postals suposaven el van portar a editar les seves preses fotogràfiques en la impremta pròpia. El 1905 ja anuncia que venia "Variado surtido de postales", activitat que devia ser profitosa perquè el 1908 anuncia que disposa de més de 5.000 col·leccions amb existència permanent. Després d'una breu associació amb el també fotògraf Josep Boixadera Ponsa, acaba venent el negoci el 1913 i enceta en solitari una època molt productiva tant com a fotògraf com editor. És en aquesta etapa que s'ha de situar, el 1914, l'"Album Recort del Pintoresc Congost", que consta de 20 postals dedicades a La Garriga, Figaró, Aiguafreda, La Llobeta i Centelles. Les targes compreses entre el número 6 i el 12, ambdós incloses, són les dedicades al municipi, amb especial atenció al servei del ferrocarril ja que la via del tren amb l'espectacular viaducte de la Fontmolsa porta el número 6 i el número següent ensenya la visió paral·lela de la via del tren i la carretera. Retolades en català a la part superior de la imatge, el topònim apareix com AYGUAFREDA i va precedit d'un número d'ordre i a continuació la descripció, tot en majúscules. Potser és l'únic protagonista d'aquest recull que va exercir els tres oficis necessaris per posar les postals a la venda.⁸

Recort del Pintoresc Congost. Josep Obradors (1914).

8 GONZÁLEZ RUIZ, D. (2018). "Josep Obradors Pascual (1875-1962), impresor, editor de postals i fotògraf", *Revista Cartòfila*, 40, p. 41-65.

AUTORIES DESCONEGUDES

Les postals conservades de la dècada dels anys 30 presenten totes la mateixa tipologia, però amb lleugeres variants. Són postals amb marge blanc, sortides de la mateixa impremta, el topònim AIGUAFREDA en majúscula i la localització de la imatge, escrita en català. Algunes porten numeració i l'afegitó (alt. 410 m) com el que sempre apareixia a les postals de L. Roisin, però d'altres postals, de factura similar no mostren números de sèrie ni l'altitud del poble. Les postals recuperades d'aquests anys

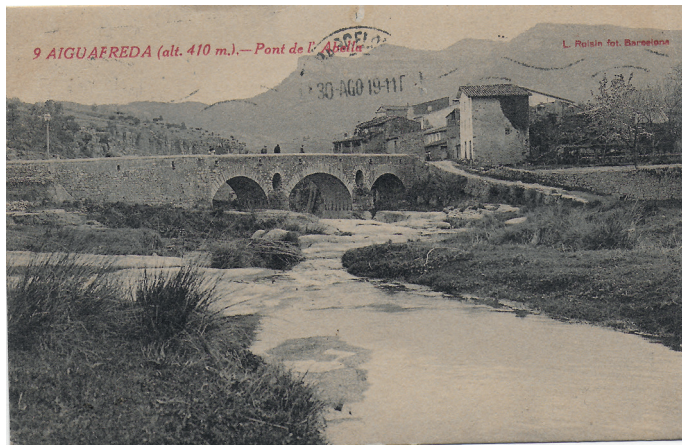
Entrada al poble. Editor desconegut (1930).

ofereixen imatges dels llocs habituals, però amb certa voluntat d'innovació quant als punts de vista. El notable increment de persones que es dedicaven a la fotografia en aquests anys 30, així com les millores tipogràfiques en la producció de postals a l'abast de moltes impremtes impedeixen qualsevol intent de classificació i d'atribució.

INDRETS DESTACATS

Una ullada a les postals conservades permet establir els més importants punts d'interès del poble a criteri dels diferents fotògrafs. Deixant de banda les postals dels germans Missé, dedicades quasi exclusivament a La Llobeta, hi ha unes quantes imatges, 4 o 5, que figuren a totes les col·leccions. Començant pel pont de l'Abella, aquell pont datat del 1740 que enllaça el poble d'Aiguafreda amb el contigu veïnat de l'Abella, que pertany a Sant Martí de Centelles, i seguint pel paratge de l'Avencó (administrativament de Tagamanent), ja sigui el molí, les alzines o la bassa de darrere la casa que recollia l'aigua per moure el molí. Evidentment l'església parroquial situada a la plaça Major tampoc no pot faltar a les postals i la visió acurada del seu estat de conservació segons apareix a les diferents imatges permet fixar aproximadament la data de la fotografia. També és present l'edifici fundacional de la Santa Casa de Natzaret, obra del Pare Manyanet, que destaca voluminós sobre l'arregllement de les cases del camí ral. I tractant-se d'Aiguafreda no podien mancar les diferents fonts del voltant, un dels reclams més coneguts de l'estiueig aiguafredenc. Per últim, el paratge d'Aiguafreda de Dalt, origen medieval del poble, amb la seva església parroquial enmig del bosc. Aquestes imatges imprescindibles a totes les col·leccions es complementen amb d'altres de carrers, vistes generals i

vistes parcials del lloc que permeten recuperar la visió d'un poble que va créixer mercès a l'estiueig i que ha mantingut al llarg dels temps la seva fisonomia urbana de població estacional.

Pont de l'Abella. Lucien Roisin – 1a. Sèrie (1913).

BIBLIOGRAFIA

- [Cognom Palmarola]: <www.palmarola.cat/index.php/ca/palmarola/8-noms-propis-la-petja> [consulta: novembre 2020].
- CARRERAS CANDI, F. (1903), *Las tarjetas postales en España*, Barcelona: Impremta de F. Altés.
- COMES, R. – FERNÁNDEZ, A. – SALUDES, M. (2009), *Terrassa, territorio postal*, Terrassa: Ajuntament de Terrassa.
- DURAN, C. (2020), *L'estiueig a Aiguafreda. 1900-1950*, Aiguafreda: Ajuntament d'Aiguafreda.
- GONZÁLEZ RUIZ, D. (2018), "Josep Obradors i Pascual (1875-1962), impresor, editor de postals i fotògraf", *Revista Cartòfila*, 40, p. 41-65.
- INSTITUT D'ESTUDIS FOTOGRÀFICS DE CATALUNYA, Fons "Lucien Roisin".
- TARRÉS, J. (2007), "Josep Thomàs i la 'Sociedad Heliográfica Española'. Origen de les impressions en fotogravat a l'Estat", *Revista Cartòfila*, 26.
- TARRÉS, J. (2009), "Lucien Edouard Roisin Besnard", *Revista Cartòfila*, 30.
- TARRÉS, J. (2010), "Roisin no fou fotògraf d'ATV", *Revista Cartòfila*, 31.
- TARRÉS, J. (2015), "La introducció de la tarjeta postal a Catalunya, les Illes Balears i Andorra", *Revista Cartòfila*, suplement 4.

